

*Назарій Лоштин*

## **Авторські коментарі та примітки у книгах Норберта Голіховського (1848–1921)**

У розвідці проаналізовано рукописні примітки з книг львівського бернардинця Норберта Голіховського. Книги зберігаються у Науковій бібліотеці ЛНУ імені Івана Франка. Як авторські примірники, ідентифіковано 11 книг у 10 томах. Встановлено час створення рукописних приміток та ідентифіковано книги, на які Норберт Голіховський посилається у примітках. У додатках опубліковано примітки, що містять біографічну інформацію, підтверджують провінієнцію книг, вклеєні до книг фотографії автора та молитву на вшанування бернардинського блаженного Владислава з Гельньова.

**Ключові слова:** Норберт Голіховський, бернардинці, книга, примітки, коментарі, Наукова бібліотека ЛНУ імені Івана Франка.

На зламі XIX–XX ст. в історіографії чернечих орденів, що діяли на теренах Речі Посполитої, створюються класичні дослідження — праці Садока Баронча (1814–1892), присвячені історії домініканців, Станіслава Заленського (1843–1908) — єзуїтів, Каміля Кантака (1881–1976) — францисканців та бернардинців, та інші. Ці праці написано в дусі позитивізму, їх насичено фактографічними даними, і вони творять підвалини історіографії чернечих орденів, вписуючи їхню історію у польський національний контекст. Поруч з цими дослідженнями слід згадати роботи бернардинця Норберта Голіховського, автора праць про діяльність францисканців-обсервантів (бернардинців) на землях Речі Посполитої: від окремих постатей і монастирів до монографії, у якій він зібрав ключову інформацію про бернардинські осередки та їх насельників у XV–XX ст.; від наукових розвідок до духовних текстів.

Адам Ґоліховський народився 9 грудня 1848 р. у Львові і тут здобув шкільну та гімназійну освіту. У віці 21 року він вступив до ордену францисканців–обсервантів (бернардинців) та пройшов новіціат у Лежайську, отримавши чернече ім'я Норберт. Вивчав теологію на орденських студіях у Львові та Духовній семінарії у Тарнові й тут же, у Тарнові, отримав свячення у 1873 р. Після цього перебував у львівському монастирі Св. Андрія, у 1882–1885 рр. був провінціалом Галицької провінції ордену, а впродовж 1897–1899 рр. — гвардіаном бернардинського монастиря у Кракові. Потому Ґоліховський повернувся до Львова, де викладав моральну та пасторальну теологію упродовж 1902–1912 рр. (обіймав посаду генерального лектора). На той час на теологічних студіях, що діяли у львівському монастирі, також викладали догматичну теологію, Святе Письмо, історію Церкви й канонічне право<sup>1</sup>.

Як провінціал, відомий закликами до відродження спільного життя в монастирях, сприяв розвиткові монастирських бібліотек та архівів, пропагував культ Яна з Дуклі та Шимона з Ліпниці<sup>2</sup>. Від 1915 р. мешкав у монастирі в Лежайську<sup>3</sup>, де й помер 21 травня 1921 рр.<sup>4</sup>

Окремо варто згадати про перебування Норберта Ґоліховського на Святій Землі. 26 грудня 1887 р. він виїхав зі Львова до Палестини, де затримався до 1894-х рр. та провадив душпастирську роботу при орденських санктуаріях. Цей період життя бернардинця детально описаний у його автобіографії<sup>5</sup>, що зберігається у Архіві Провінції Бернардинців у Кракові (Archiwum Prowincji oo. Bernardynów w Krakowie). Перебуваючи на Святій Землі, Норберт Ґоліховський

---

<sup>1</sup> Aleksander Krzysztof Sintik, «Od Lwowa do Kalwarii Zebrzydowskiej. Dzieje bernardyńskiego studium filozoficzno-teologicznego,» *Kościół w Polsce. Dzieje i Kultura* XI (2012): 172.

<sup>2</sup> Bogumił Migdał, «Golichowski Norbert OFMObs,» w *Encyklopedia Katolicka* (Lublin, 1989), V: 1262.

<sup>3</sup> Romuald Gustaw, «Golichowski Norbert (Adam) (1848–1921),» w *Polski Słownik Biograficzny* (Wrocław, Kraków, Warszawa, 1959–1960), VIII: 220.

<sup>4</sup> Aleksandr Krzysztof Sitnik, «Norberta Golichowskiego OFM Autobiografia napisana dla jego przyjaciół Bolesławów Eulenfeldów,» w *Habent omnia tempora sua: prace ofiarowane ks. prof. dr. hab. Januszowi Wyciśle*, red. Zdzisław Gogola (Kraków, 2013), 445–446.

<sup>5</sup> Ibidem, 450–471.

надсилав численні тексти до періодичних видань, зокрема був активним дописувачем видань «Gazeta Kościelna», «Wiadomości Katolickie» та «Tygodnik Katolicki»<sup>6</sup>.

Бібліографія праць львівського бернардинця-історика налічує 64<sup>7</sup> позиції (книги, статті у періодиці та рукописи). Найвідомішою його працею є книга «Przed nową epoką. Materiały do historyi OO. Bernardynów w Polsce» (Краків, 1899), де опубліковано імена провінціалів, лекторів і відомих бернардинців<sup>8</sup>. Цю книжку високого оцінювали ще у довоєнний час як важливе джерело до історії бернардинців<sup>9</sup>. Частина його творів носить науково-популярний характер, деякі написані на духовну тематику<sup>10</sup>, однак ті, що спираються на архівні матеріали, становлять певну наукову цінність<sup>11</sup>. Проте за браком фахової історичної підготовки він не зумів до кінця методично оцінити, а подеколи й зрозуміти опрацьовані ним джерела<sup>12</sup>. На окрему увагу заслуговують складений ним опис Святої Землі та релігійні роздуми<sup>13</sup>. Загалом же Норберта Голіховського, разом із Юзефом Більчевським, Яном Фіялком та іншими, вважають одним із відомих дослідників Церкви та чернечих орденів<sup>14</sup>.

У бібліотеці Львівського університету зберігається 29 книг авторства о. Норберта у 28 томах. Книга «Rok Bogomyślny czyli rozmyślania na każdy dzień roku dla Braci Zakonu św. O. Franciszka

<sup>6</sup> Alfred Toczek, «Związki historyków lwowskich z prasą (1860–1918),» *Rocznik Historii Prasy Polskiej* IV, 1 (7) (2001): 16–17.

<sup>7</sup> Hieronim Eugeniusz Wyczawski, «Golichiowski Norbert Adam,» w *Słownik polskich pisarzy franciszkańskich* (Warszawa: Archiwum Prowincji OO. Bernardynów, 1981), 147–149; Sitnik, «Norberta Golichowskiego OFM Autobiografia,» 446–449.

<sup>8</sup> Aleksander Krzysztof Sitnik, «Piśmiennictwo bernardyńskie XV–XXI wieku,» w *Wkład Bernardynów w życie religijno-kulturalne Narodu Polskiego (wybrane aspekty)*, pod redakcją Czesława Gnieckiego, Aleksandra Krzysztofa Sitnika (Kalwaria Zebrzydowska: Calvarium, 2016), 284–285.

<sup>9</sup> Kamil Kantak, *Bernardyni Polscy* (Lwów: Nakładem Prowincji Polskiej OO. Bernardynów, 1933), II: 569.

<sup>10</sup> Ibidem, 569.

<sup>11</sup> Sitnik, «Norberta Golichowskiego OFM Autobiografia,» 446.

<sup>12</sup> Kantak, *Bernardyni Polscy*, II: 569.

<sup>13</sup> Ibidem.

<sup>14</sup> Alfred Toczek, «Środowisko historyków lwowskich w latach 1860–1918,» *Prace Komisji Historii Nauki Polskiej Akademii Umiejętności* 6, 123–158 (2004): 147–148.

Serafickiego» (1902 р.) складається з двох томів. До першого конволюта 90485–90486 I входять книги «Bł. Szymon z Lipnicy. Żywot, pamiątka i nabożeństwo» (1898 р.) та «Pamiętka pierwszej nowenny ku czci Bł. Szymona z Lipnicy r. 1898 w kościele św. Bernardyna Seneńskiego w Krakowie w dniach od 17 lż 25 lipca odprawionej» (1898 р.), а до другого конволюта 90483–90484 I книги «Bł. Jan z Dukli w czterosemą dwudziestopiątą rocznicę błogosław. skonu. Roku 1909. Cuda i Laski od r. Tysiącznego czterosemego ośmdziesiątego czwartego do Tysiącznego dziewięćset ósmego» (1909 р.) та «Nabożeństwo ku czci Bł. Jana z Dukli» (1903 р.). На жаль, не було зінвентаризовано книгу «Przed nową epoką. Materiały do historyi OO. Bernardynów w Polsce» (1899 р.), ймовірно, втрачену в роки Другої світової війни (новий примірник цього видання надійшов до фондів бібліотеки у 1999 р.).

Завдяки старому рукописному каталогові Наукової бібліотеки ЛНУ є змога встановити шляхи надходження праць Норберта Голіховського до книгозбірні. Згідно зі старими каталожними картками, три книги надійшли як обов'язкові примірники (цим правом бібліотека Львівського університету користувалась з 1807 р. — усі видавництва, що діяли на теренах Галичини були зобов'язані надсилати сюди свої видання<sup>15</sup>), дві було подаровано Станіславом Шавловським (Z daru St. [anisiława] Szawłowskiego), а одна поступила з дару когось із представників білого духовенства (на жаль, прізвище прочитати не вдалося). Як дарунок самого автора, позначено ще шість книг, подеколи з вказівкою на дату надходження — 1913 р. Утім, як показало подальше дослідження, деякі видання, що нібито надійшли як обов'язкові примірники, містять авторські рукописні примітки на полях. Відповідно насувається питання — чому і чи могли авторські примірники позначатися як обов'язкове надходження? Загалом же як авторські можна ідентифікувати 11 книг в 10 томах (шість окремих книг, один двотомник та два конволюти по дві книги кожен). На жаль, невідомо чи Норберт Голіховський дарував до університетської бібліотеки інші книги, окрім власних: такої інформації немає ані в бібліотечних облікових документах, ані в працях інших дослідників.

---

<sup>15</sup> Halina Rusińska-Giertych, *Kultura książki polskiej we Lwowie w okresie oświecenia* (Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2018), 105.

### Час створення авторських приміток

Чеслав Богдальський, ще один відомий бернардинець ХХ ст., писав про о. Норберта після його смерті: «Був незвичайно працьовитий, кожную вільну від писання хвилину обертав на читання серйозних книжок, про що свідчать праці у різних наших бібліотеках, які він, читаючи, доповнював власноручними коментарями»<sup>16</sup>. Це підтверджують книги, збережені у Науковій бібліотеці ЛНУ.

Самі примітки дозволяють встановити час їх створення. Так, у книзі 90488 II на титульному аркуші додано, що автор у 1913 р. «доповнив, виправив і спростував деякі фрагменти» (цю книгу в рукописному каталозі бібліотеки позначено як обов'язковий екземпляр). У книзі 80839 II (том другий) після приміток і правок до тексту є запис, що також вказує на 1913 р. і дозволяє локалізувати місце, в якому було створено примітки: «О. Норберт Голіховський в 1913 р. Бережани. Монастир отців-бернардинців» (імовірно, саме тут він перебував після праці у Львові й перед виїздом до Лежайська). Книга 90487 I, окрім вказівки на дарунок цього видання автором у 1913 р., також містить примітки, що відсилають до 1913 р.: 27 травня, 10 червня і 20 червня 1913 р. бернардинець виголосив проповіді про Св. Антонія у бережанському храмі. У книзі 100676 I (також обов'язковий екземпляр) знову вказано на 1913 р. й Бережани, а точніше їх околиці: пишучи про Анджея Куропатницького, похованого при храмі Св. Андрія у Львові, о. Норберт згадує, що у Куропатниках він 24 червня 1913 р. виголосив проповідь на честь Івана Хрестителя. У цій ж книзі фіксується інформація про смерть відомого історика Владислава Лозинського у Львові 21 травня 1913 р. Утім, тут варто додати важливу деталь: книга містить пасаж про те, що Теофіл Копистинський, відомий український реставратор і художник, чистив у 1882–1883 рр. розписи у вівтарі львівської церкви Св. Андрія; на полі біля прізвища реставратора поставлено олівцем невеликий прапорець і примітку про смерть митця: «† w lipcu lub sierpniu 1916 r.». Якщо вона авторська, то це би дещо змістило ймовірний час створення приміток. Проте, спираючись на записи в цій та інших книгах, можна вважати, що примітку внесли пізніше працівники бібліотеки або хтось із ймовірних читачів.

<sup>16</sup> Czesław Bogdalski, *Pamiętnik kościoła i klasztoru OO. Bernardynów w Leżajsku* (Kraków, 1929), 163.

Є також підстави для припущення, що примітки з'явилися не раніше 1912 р., бо в них автор посилається на друге видання 1912 р. книжки Владислава Лозинського «*Złotnictwo lwowskie w dawnych wiekach: 1384–1640*» (1912 р.) та книжку Францішека Яворського «*Królowie polscy we Lwowie*» (1912 р.). Не виключено, втім, що матеріали для приміток могли збиратися відразу після публікації тієї чи тієї праці, тож процес накопичення інформації тривав не один рік.

Загалом же видається логічним стверджувати, що Норберт Голіховський укладав примітки до власних книг улітку 1913 р. у бережанському монастирі бернардинців на основі раніше зібраних матеріалів. Згодом, у тому-таки 1913 р., книги було передано автором до бібліотеки Львівського університету.

### Молитва

Окрім редакційних правок тексту та інформаційних приміток, до книг о. Норберта вписано й молитву. У книзі 90482 I, присвяченій життю одного з найвідоміших бернардинців Корони Польської XV ст. бл. Владислава з Гельнова, вміщено молитву, укладену львівським ченцем на пошану бл. Владислава.

### Фотографії

До книг Норберта Голіховського вклеєно три його фотографії з підписами. Зокрема, у конволюті 90485–90486 I — це фото у бернардинському саду у Львові із підписом: «O. Norbert Golichowski zdjęły w ogrodzie klasztornym lwowskim 19 siepnia 1910 r. Miał lat 62». До конволюта 90483–90484 I також вклеєно фото з монастирського саду з підписом: «Dnia 30 lipca 1910 przyjaciół klasztoru zdjął w ogrodzie klasztornym O. Norberta Golichowskiego (na chrzcie Adama) lwowianina, bernardyna, urodzonego 9/121848. Orate pre eo!». Тут же є запис: «O. Golichowski Norbert 30/7 1910 w ogrodzie klasztornym Lwów». Третє фото міститься у книзі 90487 I — з підписом на ньому: «O. Golichowski Norbert 30 lipca 1910. Urodzony we Lwowie 9/12 1848 r.». З картки рукописного каталогу Наукової бібліотеки також відомо, що ще одне фото було у втраченій книзі 90489 II.

### Газетні вирізки

До кількох книг вклеєно газетні вирізки з відгуками про книги бернардинця. Зокрема, у книзі 100676 I — це вирізки з газет «Gazeta Lwowska» (Львів, 15 січня 1911), «Kronika Powszechna» (Львів, 11 лютого 1911), «Herold Polski» (Краків, 7 [січня/липня?] 1911), «Gazeta Wieczorna» (Львів, № 30 26/i 1911), «Goniec lwowski» (Львів, 1 березня 1911). Є ще один відгук французькою мовою — на жаль, назви видання не вказано. На основі авторського запису можна припустити, що йдеться про офіційне видання францисканського ордену «Acta Ordinis Fratrum Minorum», яке виходило у Квараччі (Quaracchi) поблизу Флоренції.

До конволюта 90485–90486 I з книгою про Шимона з Ліпниці вклеєно вирізку з газети «Głos Narodu» (Краків, 1 жовтня 1900) про відновлення храму у Ліпниці, звідки походив один із найвідоміших бернардинців Речі Посполитої.

Поза тим, з рукописного каталогу відомо ще про дві газетні вирізки, що їх було вклеєно до книги 90489 II.

### Коло читання

Книжкові примітки львівського бернардинця на полях власних книгах дозволяють не лише «побачити», як він читав власні книги, а й простежити, на які книги посилався, тобто окреслити потенційне коло його читання, передусім наукову літературу, використану при пошукові інформації для власних праць. У примітках згадано 19 книжок, що заторкували історію та культуру Речі Посполитої, історію Львова, Кракова та Бережан, а також життя францисканських святих (перелік цих праць уміщено у Додатку 3). Варто додати, що, за твердженням Чеслава Богдальського, о. Норберт володів польською, німецькою, французькою, англійською, італійською, арабською та латиною, трохи знав іврит, старогрецьку та новогрецьку мови<sup>17</sup>, тож для нього читання іноземними мовами не було проблемою.

---

<sup>17</sup> Ibidem, 163–164.

\*\*\*

Книги відомого львівського бернардинця о. Норберта Голіховського, передані ним бібліотеці Львівського університету, є досконалим зразком роботи автора (у ширшому контексті) та історика (у конкретному випадку) з власним, уже опублікованим текстом. Примітки дають змогу простежити граматичне й стилістичне редагування тексту, а також уточнення і доповнення використаної інформації. Окрім того, у примітках трапляються й біографічні дані, що дозволяють дослідити життєвий шлях бернардинця.

### Додаток 1

Книги о. Норберта Голіховського з авторськими примітками у фондах Наукової бібліотеки ЛНУ

1. 80086 I: X. Dr. Józef Krukowski i jego replika umieszczona w nrze 12. «Boni Pastoris» 1880 (We Lwowie, Nakładem W W — Z drukarni Karola Budweisera, 1880);
2. 90488 II: Pamiątka uroczystości 400-letniej rocznicy śmierci Błogosł. Jana z Dukli zakonu OO. Bernardynów, odbytej we Lwowie i w innych klasztornych kościołach r. 1884 (Lwów. Drukiem K. Budweisera. Nakładem Dobrodziej, 1886);
3. 90485–90486 I (конволют): Bł. Szymon z Lipnicy. Żywot, pamiątki i nabożeństwo (Kraków. Nakładem klasztoru. Drukiem W.L. Anczyca i Sp., 1898); Pamiątka pierwszej nowenny ku czci Bł. Szymona z Lipnicy r. 1898 w kościele św. Bernardyna Seneńskiego w Krakowie w dniach od 17 l 25 lipca odprawionej (Kraków. Nakładem klasztoru św. Bernardyna Senenskiego. Drukiem W.L. Anczyca i Sp., 1898);
4. 90489 II (примірник втрачено): Przed nową epoką. Materiały do historyi OO. Bernardynów w Polsce (Kraków. Nakładem redakcyi «Głosu św. Antoniego z Padwy», 1899);
5. 90482 I: Błogosławiony Władysław z Gielniowa (Kraków. Nakładem redakcyi Głosu św. Antoniego z Padwy, 1899);
6. 80839 II: Rok Bogomyślny czyli rozmyślania na każdy dzień roku dla Braci Zakonu św. O. Franciszka Serafickiego (W Krakowie, nakładem prowincyi tegoż zakonu, 1902);

7. 90487 I: *Żywot, cuda i nabożeństwo do św. Antoniego Padewskiego* (Nakład prowincyi zakonnej. Druk W. L. Anczyca i Sp. W Krakowie, 1903);
8. 90483–90484 I (конволют): Bł. Jan z Dukli w czerośetną dwudziestopiątą rocznicę błogosław. Roku 1909. Cuda i Laski od r. tysięcznego czterośetnego ośmdziesiątego czwartego do tysięcznego dziewięćset ósmego r. (1484–1908) (We Lwowie. Nakłade, Kl. Z G. Faff. Z Drukarni Katolickiej J. Chęcińskiego, 1909); *Nabożeństwo ku czci Bł. Jana z Dukli* (We Lwowie. Nakładem prowincyi. Z drukarni katolickiej J. Chęcińskiego, 1903);
9. 100676 I: *Kościół OO. Bernardynów we Lwowie* (Nakładem klasztoru. Odbito w drukarni «Polonia» pod zarządkiem Józefa Raczyńskiego, 1911).

## Додаток 2

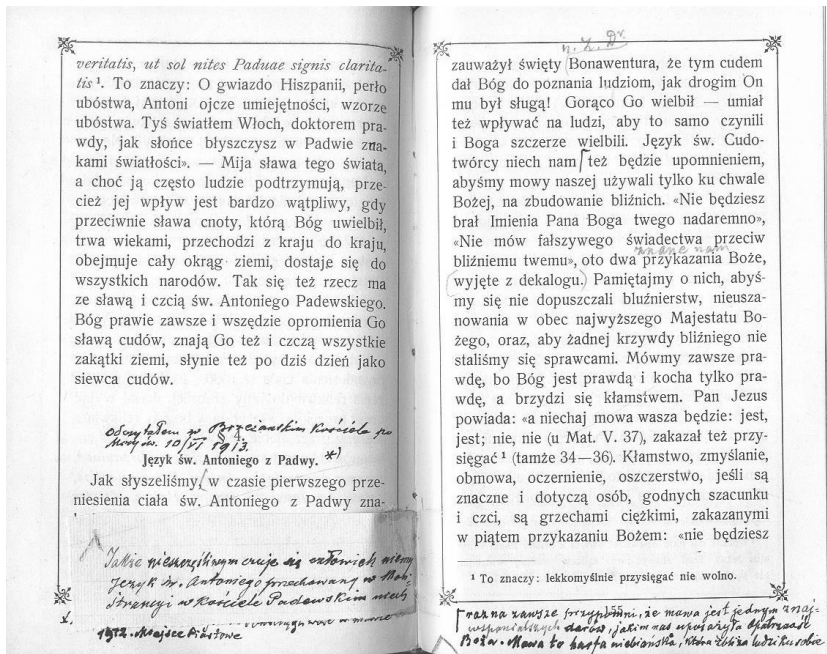
Примітки з книг о. Норберта Голіховського,  
що дають змогу детальніше дослідити його біографію,  
а також висвітлюють його особисту рецепцію  
певних історичних подій і провенієнцію книг

Примітки опубліковано у хронологічному порядку публікації книг, де їх було вміщено. У випадку конволютів враховується дата виходу першої книги конволюта, а якщо в рукописному каталозі Наукової бібліотеки ЛНУ є додаткові коментарі, то їх опубліковано перед рукописними примітками автора. Почерк о. Норберта різниться залежно від того, де він укладав примітки<sup>18</sup>:

1) У тексті книг та на полях аркушів (на прикладі видання «*Żywot, cuda i nabożeństwo do św. Antoniego Padewskiego*» (1903 р.) письмо неоднорідне, для нього загалом характерне бігле/швидке написання, літери дрібні з виразним нахилом праворуч; є ламані та загострені елементи літер, що вказує вплив неоготичного німецького курсиву; засад чисто польської каліграфії в уривку поміт-

---

<sup>18</sup> Щиро вдячний історикові Миколі Ільківу-Свидницькому (Наукова бібліотека ЛНУ) за допомогу в аналізі особливостей почерку о. Норберта Голіховського.

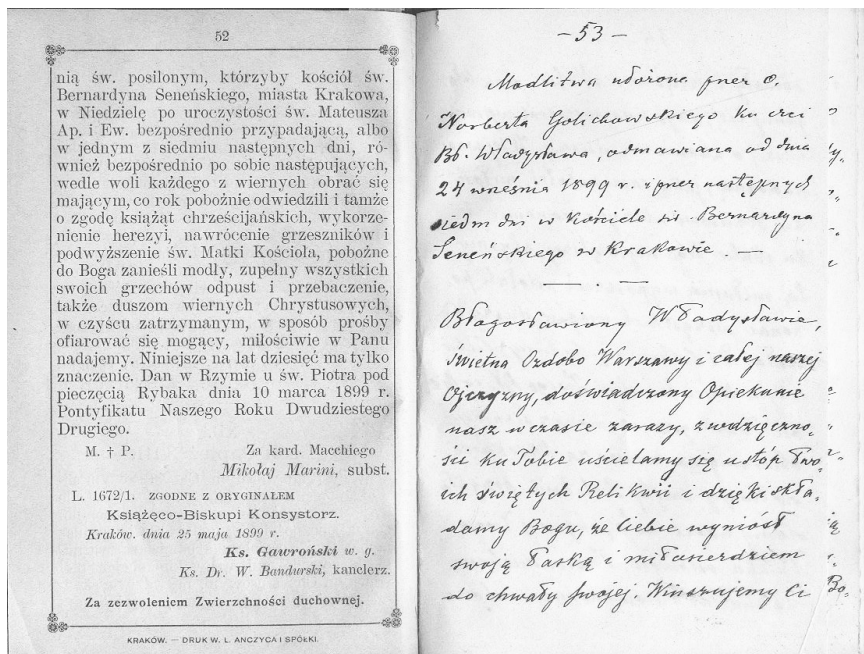


### Почерк 1

но дуже мало; окремі літери мають по кілька варіантів написання; трапляється підтікання і розмазування чорнила.

2) На вклеєних аркушах, пронумерованих автором як продовження основного тексту книги (на прикладі книги «Włogosławiony Władysław z Gielniowa» (1899 р.), письмо виразне, читабельне із стабільним натиском пера та нахилом праворуч; його модуль більший, а за специфікою та динамікою написання воно тяжіє до каліграфічного варіанту почерку Норберта Голіховського; в написанні окремих літер спостерігається варіативність, що в цілому відповідає індивідуальним особливостям авторового письма; простежується застосування лігатур (зокрема cz, rz).

3) Нотатки на аркуші, вклеєному до видання «Rok Bogomyślny» (1902 р.), виконано простим і плинним письмом, з виразним нахилом праворуч, що загалом відповідає каліграфічним засадам польського курсиву зламу XIX–XX ст., але з виразними спрощеннями у написанні літер; варіативність морфології букв зберігається.



## Почерк 2

1. 80086 I: X. Dr. Józef Krukowski i jego replika umieszczona w nrze 12. «Boni Pastoris» 1880 (1880 p.).

Титульний аркуш:

Dla biblioteki Uniwersyteckiej we Lwowie X Norbert.

2. 90488 II: Pamiątka uroczystości 400-letniej rocznicy śmierci Błogosł. Jana z Dukli zakonu OO. Bernardynów, odbytej we Lwowie i w innych klasztornych kościołach r. 1884 (1886 p.).

Рукописний каталог: E[gzemplarz] O[bowiązkowy].

Титульний аркуш:

O Norbert Golichowski uzupełnił i poprawił, oprostował niektóre ustępy w r. 1913. Brzeżany.

На титульному аркуші п'ять разів закреслено печатку: Biblioteka w Gwizdowie

c. 47:

Примітка про письменницю Марію Конопницьку:

Umarła w r. 1910 we Lwowie. Jej ciało przez dni spoczywało na korytarzu bernardyńskim blisko Jana z Dukli. O. Norbert Golichowski ją pogrzebał.

na str. 200, wiersz 6, z góry ma być: owad, nie i p Far  
 „ „ 258 „ 7 „ „ „ świętość wierdnie znano  
 „ „ 291 „ 11 „ trzech kręśli wyraz: wynagro,  
szencia

Tam II. na str. 25 w punkcie I wiersze 9. 10 i 11 1/2  
 trzech kręśli, gdyż jasna jest rzeczka, i  
 ta gadania na pamięć dopiero w potawie  
 drugiej siemastego wieku. Najdawniejsze  
 dokumenty mówią o pustelniku zyciu Bł.  
 Jana z Dukli (Hana Cudła Bł. Jana z Dukli —  
 Lwów, 1909)

na str. 94, wiersz 8 z góry ma być: wiersem (nie  
wiersem) wypół dataniem.

na str. 197. w potawie ostatnim wierszu z latu ma być:  
 „ ponieważ chowanej lub udanej ponowu, ale  
pochnała prawdziwość „ itd

na str. 225 w ostatnim wierszu ma być: tylu ufam  
o awu, tylu mę reuni kaw, nie tylu.

na str. 285 w punkcie I, wiersz 1. ma być:  
o o król lit u ce my (nie zai: mi lit u  
ce my)

na str. 346 w punkcie III od wierszu 7 — 10  
 wstęp ma być kanonizacyi w tym kierunku:  
 Spymie przewodanki: potuit, dequit ergo ferit my,  
pywaja z pism Bł. Duna — Łukota. (Tych przewa,  
nie nie ma w pismach Bł. Duna — Łukota, nie  
ma ich w pismach O. Piotra Aureolisa, ani  
w pismach O. Franciszka Majrona (+ 1330).  
Obwa. drilo O. Handyda Mariotti ego „ d'immacolata  
concezione di Maria etc „ Quaracchi 1904  
 na str. 64, 67. —

O Horbert Galiczowski w r. 1913.  
Przekazy. Klasztor O. O.  
Bernardynów. —

### Почерк 3

3. 90485–90486 I (конволют): Бл. Сzymon z Lipnicy. Żywot, pa-  
 miątka i nabożeństwo (1898 p.); Pamiętka pierwszej nowenny ku czci

Bł. Szymona z Lipnicy r. 1898 w kościele św. Bernardyna Seneńskiego w Krakowie w dniach od 17 l.j. 25 lipca odprawionej (1898 p.).

*Рукописний каталог:* Dar Autora 1913.

Книга 1, с. 72:

*Печатка:* Redakcja Głosu św. Antoniego z Padwy w Krakowie.

Книга 2, нахзац:

*Вклеєно фото автора з написом:*

O. Norbert Golichowski zdjęty w ogrodzie klasztornym lwowskim 19 sierpnia 1910 r. Miał lat 62.

4. 90489 II: Przed nową epoką. Materiały do historyi OO. Bernardynów w Polsce (1899 p.).

*Рукописний каталог:* Dar Autora, 1913. Karty tytułowej brak. Zastępuje ją rękopismienna (ręki autora) kopia tytułu z dodatkiem: „a uzupełnił później od r. 1899–1913 na podstawie Kroniki bydgoskiej, rękopisu z r. 1775 itd.” [...], egzemplarz nin. zawiera liczne adnotacje margianalne i interlinearne, — ponadto po str. 392, Wprawiono 4 [...] karty rękopiśm. „Dodatek do str 392.” Podobnie uzupełniony egzemplarz posiada biblioteka Klasztoru.

Str. 424., po str. 392: 4 [...] rękopiśm, po str. 403 wklejono fotografię autora, — na końcu naklejono 2 wycinki z gazet zawierające oceny.

5. 90482 I: Błogosławiony Władysław z Gielniowa (1899 p.).

c. 53 (авторська нумерація):

*Молитва на пошану бл. Владислава з Гельньова*<sup>19</sup>.

Modlitwa ułożona przez O. Norberta Golichowskiego ku czci Bł. Władysława, odmawiana od dnia 24 września 1899 r. o przez następnych siedm dni w Kościele św. Bernardyna Seneńskiego w Krakowie:

Błogosławiony Władysławie, świetna Ozdobo Warszawy i całej naszej Ojczyzny, doświadczany Opiekunie nasz w czasie zarazy, z wdzięczności ku Tobie uścielamy sie u stóp Twoich świętych Relikwii i dzięki składamy Bogu, że Ciebie wyniósł swoją łaską i miłosierdziem do chwały twojej. Winszujemy ci

c. 54 (авторська нумерація):

chwały i szczęścia w Niebe, oraz błagamy Cię, abyś nas wspierał u pracy naszej o zbawienie duszy. Wlej w nas podobną, jaką sam podałeś, miłość

---

<sup>19</sup> Вдячний архівісту Владиславу Вашьку OFM з Кракова за інформацію про цю молитву, опубліковану у краківському виданні «Głos św. Antoniego z Padwy» за 1899 р. (s. 354–355).

ku Jezusowi ukrzyżowanemu i ku Matce Jego najświętszej, abyśmy tą miłością wyposażeni zdołali pokonać wszystkich wrogów duszy i ciała. Do Ciebie się tulimy, Ciebie w tym Kościele, obok Twego Bł. w niebie Towarzysza, Szymona z Lipnicy, obieramy na zawsze za Opiekuna, do Twojej świętej Relikwii przykładamy nasze usta, abyśmy Twoją Opieką osłonięci, Twoim duchem natchnieni i powodowani ochocze

c. 55 (авторська нумерація):

służyli Bogu, unikali grzechu, a cnotliwymi uczynkami na Niebo sobie zasłużyli. Spraw to, Bł. Władysławie, aby Bóg dobrotliwy zachował nas od zarazy i klęsk doczesnych, a obdarzał nas weselem i pokojem duszy. Amen.

#### Westchnienia

Bł. Władysławie, za życia Polskę od zguby za łaską Jezusa wybawiający, bądź obrońcą naszej Ojczyzny,

Bł. Władysławie Koronką swoją lud do czci Matki Bożej przygarniający, złóż nas z Możej sercem.

c. 56 (авторська нумерація):

Bł. Władysławie, Męki Bożej gorący czcicielu i wymowny kaznodzieju, utrwalał nas w nabożeństwie do Drogi Krzyżowej.

Bł. Władysławie, za mieszkańcami Warszawy, od moru i głodu ginącymi, się wstawiający, broń i nasze miasto od tej chłasty Bożej.

Bł. Władysławie, Warszawy szczególniejszy Opiekunie, osłaniaj i nasze rodziny swoją mozną przyczyną.

Bł. Władysławie, swoje rodzinne miasto Gielniów z zarazy wybawiający, oddalaj od nas wszelkie zakaźne choroby.

c. 57 (авторська нумерація):

Bł. Władysławie, zdrowie chorym przywracający, daj to, abyśmy w zdrowiu i pomyślności Bogu szczerze służyli.

Bł. Władysławie, w Drzewicach cholerę, ludność dziesiątkującą, usuwający, zachowaj nas od nagłej i niespodziewanej śmierci.

Bł. Władysławie, umarłych do życia wskrzeszający, nie dopuść, aby dusze nasze, łaski Bożej bozbawione, zamierały na żywot wieczny.

Bł. Władysławie, matki i ich dzieci z niebezpieczeństwa śmierci dźwigający, przybywaj nam w pomocy ilekroć Twej przyczyny u Tronu Bożego wezwiemy.

c. 58 (авторська нумерація):

Bł. Władysławie, kłopoty przeróżne usuwający, pociesz nas w smutkach i utrapieniu zostających.

Bł. Władysławie, Pocieszycielem nazwany, przybywaj nam z pomocą w różnych naszych potrzebach.

Bł. Władysławie, zdrowiem ócz i słuchu obdarzający, spraw to, abyśmy zmysłów naszych ku chwale Bożej i zkudowaniu bliźnich wzywali.

Módl się za nami Bł. Władysławie,

Abyśmy itd

Modlitwa j. w. str 30.

Wielu dostąpienia odpustu zupełnego na intencji: o zgodę książąt c. 59 (авторська нумерація):

chrześcijańskich, wykorzyninie herezyi, nawrócenie grzeszników i podwyższenie się tej Matki Kościoła, odmówmy pobożnie:

(5 pacierzy, lub litanie o N. Imieniu Jezuz, lub litanie Loretańską).

#### Zakończenie ośmiodnowego

nabożeństwa r. 1899 dnia 1 października

Tobie, w Trójcy św. Jedyny Boże, najserdeczniejsze składamy dziękiza za wszystkie pociechy duchowne, w ciągu tego ośmiodniowego nabożeństwa doznane. Bądź pochwalony, bądź błogosławiony Panie i Boże nasz temi Mszami, temi św. Komuniami, któreśmy odprawili ku czci Twojego Majestatu, a ku chwale Bł. Twego Sługi, Władysława z Gielniowa. Daj to łaskawie, aby nasze modły, nasze westchnienia, zanoszone do Tronu Twego, przez przyczynę naszego obranego Opiekuna, w całej pełni się ziściły. Wszechmocnym jesteś o Boże, więc możesz to uczynić, Kochasz nas Boże, więc chcesz nam dzieciom swoim dobrze czynić. Tą ufnością i wiarą powodowani wzywaliśmy opieki Bł. Władysława z Gileniowa. Okaż się Panie wszechmocnym i łaskawym dla nas, ilekroć do Twego c. 61 (авторська нумерація):

Ojcowskiego serca za przyczyną Jego zapukamy.

Żegnamy się z tobą, o święta Relikwio Bł. nam brata i Opiekuna, lecz nie żegnamy się z Tobą, o Bł. Władysławie, W Niebie Królujący. Kończymy wprowadzie nabożeństwo, ku czci Twojej urządzone, lecz umysł nasz i serce na zawsze z Tobą złączamy. Codzień o Tobie pamiętać będziemy, codzień Ciebie wraz z Bł. Szymonem z Lipnicy na pomoc i pociechę naszą wzywać obiecujemy. Błogosław nam z Nieba, nim stąd się rozejdziemy, a Opieka Twa niech nam uprościa i ułatwi drogę do Nieba. Amen.

6. 80839 II: Rok Bogomyślny czyli rozmyślania na każdy dzień roku dla Braci Zakonu św. O. Franciszka Serafickiego (1902 p.).

Рукописний каталог: Dar Autora.

*Том 1, на титульному аркуші напис:*

Dar Autora

*Том 2, вклейка двох аркушів паперу, сторінка 2:*

O Norbert Golichowski w r. 1913.

Brzeżany. Klasztor OO Bernardynów.

7. 90487 I: *Żywot, cuda i nabożeństwo do św. Antoniego Padewskiego* (1903 p.)

*Рукописний каталог:*

Dar Autora 1913.

*Другий аркуш форзацу (зворот):*

Własność autora.

c. 154:

*Перед розділом про реліквію Св. Антонія — його язык.*

Odczytałem w Brzeżańskim Kościele po Mszy św. 10/VI 1913.

c. 164:

*Примітка (йдеться про розділ Lilie świętego Antoniego z Padwy):*

a) Odczytałem w Brzeżańskim naszym klasztorze w r. 1913 20/6.

c. 179:

*Примітка (йдеться про розділ Święty Antoni Padewski, wielki jałmużnik Boży):*

Odczytałem od ołtarza po Mszy w Kościele naszym Brzeżańskim 27/5 1913.

O. Norbert.

8. 90483–90484 I (конволют): Bł. Jan z Dukli w czerosetną dwudziestopiątą rocznicę błogosław. Roku 1909. Cuda i Laski od r. 1484 do 1908 (1909 p.); Nabożeństwo ku czci Bł. Jana z Dukli (1903 p.).

*Рукописний каталог:* E [gzemplarz] O [bowiązkowy].

str. 224 (Przed kartą tytułową wprawiono str. 11 rękopiśmiennych „Dopisek” ręki autora).

*Наклейка на внутрішній стороні палітурки:*

Frańciszek Wrona Introligator We Lwowie

*У книзі, очевидно інтролігатором, вклеєно чисті аркуші, одинадцять з яких пронумеровано.*

C. 9 (рукописна):

Dnia 30 lipca 1910 przyjaciel klasztoru zdał w ogrodzie klasztorным O. Norberta Golichowskiego (na chrzcie Adama) lwowianina, bernardyna, urodzonego 9/12 1848.

Orate pre eo!

*Вклеєно фото. Напис на фото:*

O. Golichowski Norbert 30/7 1910 w ogrodzie klasztornym Lwów.  
c. 154:

*Примітка про смерть Клари, сестри автора:*

\* Umarła jako wdowa we Lwowie 2. sierpnia 1908. w 58 roku życia. R. im P.

9. 100676 I: Kościół OO. Bernardynów we Lwowie (1911 p.).

*Рукописний каталог:* E [gzemplarz] O [bowiązkowy].

(Z licznymi rękopiśmiennymi uwagami, zdaje się ręką autora. Przy końcu, na czterech stronicach i wewnętrznej okładce, naklejone wycinki z gazet, zawierające sprawozdania o książce).

*Титульний аркуш:*

Gdyby nasi poprzednicy zakonni byli zapiski czynili o nabożeństwach, a zwłaszcza żałobnych, za mężów w narodzie zasłużonych, Monografia nabrałaby więcej życia i zainteresowania się polaków!!

Do użytku Autora.

Nakład ze składek dobrowolnych:

Angerör i Göschl w Wiednu za Klisze 129 K. 41

Fotograf 30 “ —

Druk, papier, okładka, broszurowanie tysiąca egzemplarzy 31 “

nie licząc innych mniejszych wydatków 510 K. 41 h.

Zysku nie ma, straty dość — ale niech ludzie wiedzą, że się o nich pamięta.  
c. 58:

*Примітка (йдеться про Анджю Куропатницького):*

a) W Kuropatnikach na wschód północny od Brzeżan byłem 24/6 1913 i wygłosiłem kazanie na cześć św. Jana Chrz. Potok Ceniówka.  
c. 107:

*Примітка (йдеться про Яна Дилевського):*

a) Jan Dylewski, zięć Tetzloffów: Kajetana i Melanii, którzy mnie uczyli języka angielskiego za darmo w r. 1882/1883. Ku czci ich fundację mszalną ustalił. Jan Dylewski był Wiceprezydentem Sadu wyższego we Lwowie koło r. 1906.

c. 108:

*Примітки у тексті (дописано ще двох фундаторів монастиря):*

433. Jan Krzyżanowski, właściciel Hulczy koło Sokala, czciciel Bł. Jana z Dukli ofiarował pięćdziesięciu Koron na wydanie tej monografii, umarł w Monachjum 20/1 1912 r. mając lat 45. R. I. P.

## Додаток 3

Книги, на які посилається о. Норберт Голіховський  
у примітках до своїх праць

1. Józef Muczkowski. Statuta nec non liber promotionum Philosophorum Ordinis in Univers. Stud. Jagielon. ab a 1402 ad a 1849 (Kraków, 1849);
2. Pamiętnik Mikołaja Jemiołowskiego towarzysza lekkiej chorągwi, ziemianina województwa bełzkiego, obejmujący dzieje Polski od roku 1648 do 1679 spółcześnie, porządkiem lat opowiedziane (Lwów, 1850);
3. Ludwik Łętowski. Katalog biskupów, prałatów i kanoników krakowskich (4 tomy) (Kraków, 1852–1853);
4. Ignacy Chodyniecki. Historia stołecznego Królestw Galicyi i Lodomeryi miasta Lwowa (Lwów, 1865);
5. Jan Ignacy Korytkowski. Arcybiskupi gnieźnieńscy, prymasowie i metropolici polscy od r. 1000 aż do r. 1821 (Poznań, 1888–1892);
6. Władysław Łoziński. Patrycyat i mieszczaństwo lwowskie w XVI i XVII wieku (Lwów, 1890);
7. Fryderyk Papée. Historia miasta Lwowa w zarysie (Lwów, 1894);
8. Candido Mariotti OFM. L'Immacolata concezione di Maria ed i francescani in occasione del cinquantesimo della dommatica definizione (Quaracchi, 1904);
9. Niccolo Dal Gal. Sant' Antonio di Padova: studio dei documenti (Quaracchi 1907);
10. Ignacy Chrzanowski. Historia literatury niepodległej Polski (Warszawa, 1908);
11. Aleksander Bruckner. Dzieje literatury polskiej w zarysie (Warszawa, 1908);
12. Ugo Mioni. Il culto delle reliquie nella Chiesa Cattolica (Torino, 1908);
13. Czesław Bogdalski. Szkice z dziejów humanizmu w XV stuleciu (Kraków, 1909);
14. Klemens Bąkowski. Dzieje Krakowa (Kraków, 1911);
15. Maurycy Marciszewski. Brzeżany w czasach Rzeczypospolitej Polskiej (Brody, 1911);
16. Karl Adam Heinrich Kellner. Heortologie, oder die geschichtliche Entwicklung des Kirchjahres und der Heiligenfeste (Freiburg im Breisgau, 1911);
17. Władysław Łoziński. Złotnictwo lwowskie w dawnych wiekach: 1384–1640 (Lwów, 1912);

18. Franciszek Jaworski. Królowie polscy we Lwowie (Lwów, 1912);
19. Walerian Kalinka. Powściągliwość w mowie. Według nauk X. Waleriana Kalinka C. R. zestawiał F. S. (Miejsce Piastowe, 1912).

#### Додаток 4

Фото о. Норберта Голіховського з авторських примірників книг

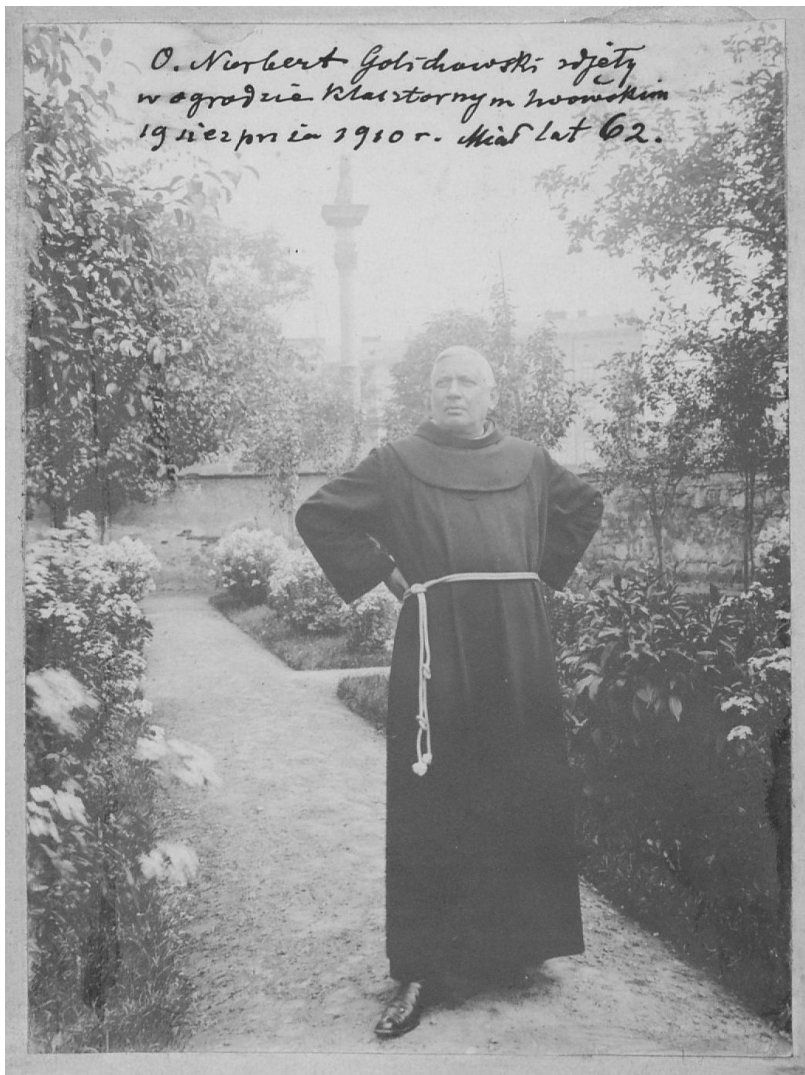


Фото 1: 90485–90486 I

Dnia 30 lipca 1910 przyjańcl Klantorn  
 złożył w ogrodzie Klantornym O. Norberta  
 Gólickowskiego (na chrzcie Adama) kwiaty,  
 nina, bernardyna, urodzonego 9/12 1848.  
 Dobre pro eo!



Фото 2: 90483-90484 I



Фото 3: 90487 I

## Bibliography

Bogdalski, Czesław. *Pamiętnik kościoła i klasztoru OO. Bernardynów w Leżajsku*. Kraków, 1929.

Gustaw, Romuald. «Golichowski Norbert (Adam) (1848–1921).» In *Polski Słownik Biograficzny*, VIII: 220. Wrocław, Kraków, Warszawa, 1959–1960.

Kantak, Kamil. *Bernardyni Polscy*. Vol II. Lwów, 1933.

Migdał, Bogumił. «Golichowski Norbert OFMObs.» In *Encyklopedia Katolicka*, V: 1262. Lublin, 1989.

Rusińska-Giertych, Halina. *Kultura książki polskiej we Lwowie w okresie oświecenia*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2018.

Sitnik, Aleksandr Krzysztof. «Norberta Golichowskiego OFM Autobiografia napisana dla jego przyjaciół Bolesławów Eulenfeldów.» In *Habent omnia tempora sua: prace ofiarowane ks. prof. dr. hab. Januszowi Wyciśle*, red. Zdzisław Gogola, 445–471. Kraków, 2013.

Sitnik, Aleksander Krzysztof. «Od Lwowa do Kalwarii Zebrzydowskiej. Dzieje bernardyńskiego studium filozoficzno-teologicznego.» *Kościół w Polsce. Dzieje i Kultura* XI (2012): 161–176.

Sitnik, Aleksander Krzysztof. «Piśmiennictwo bernardyńskie XV–XXI wieku.» In *Wkład Bernardynów w życie religijno-kulturalne Narodu Polskiego (wybrane aspekty)*, pod redakcją Czesława Gnieckiego, Aleksandra Krzysztofa Sitnika, 247–309. Kalwaria Zebrzydowska: Calvarium, 2016.

Toczek, Alfred. «Środowisko historyków lwowskich w latach 1860–1918.» *Prace Komisji Historii Nauki Polskiej Akademii Umiejętności* 6, 123–158 (2004): 123–158.

Toczek, Alfred. «Związki historyków lwowskich z prasą (1860–1918).» *Rocznik Historii Prasy Polskiej* IV, 1 (7) (2001): 5–28.

Wyczawski, Hieronim Eugeniusz. «Golichowski Norbert Adam.» In *Słownik polskich pisarzy franciszkańskich*: 147–149. Warszawa: Archiwum Prowincji OO. Bernardynów, 1981.

## **Abstract**

### **Author's Commentaries and Notes in Norbert Golichowski's (1848–1921) Books**

The article addresses handwritten notes from the books of Lviv Bernardine monk, Norbert Golichowski. The books are stored in the Scientific Library of Ivan Franko National University of Lviv. Eleven books in ten volumes are identified to have the author's notes. The date of their creation is determined. The author also identifies the books which Norbert Golichowski referred to in his notes. The Appendixes include the notes with biographic information and the notes that acknowledge provenance of the books. They also contain the author's photographs glued into the books and the prayer to honour the Blessed Bernardine Wladyslaw of Gelniów.

**Keywords:** Norbert Golichowski, Bernardines, book, notes, commentaries, Scientific Library of the Ivan Franko National University of Lviv.